

Historia regionu

Autor: Monika Kresa

Najważniejsze miasta, wokół których koncentruje się osadnicza historia Mazowsza dalszego, to: Ciechanów, Płońsk i Przasnysz. Najdawniejsze ślady osadnictwa na tym terenie pochodzą z epoki brązu i żelaza, ważniejsze grody powstają tu jednak dopiero na przełomie VI i VII wieku naszej ery. W tym okresie powstał prawdopodobnie najstarszy gród Mazowsza dalszego, nazwany później od imienia swojego założyciela Ciechanowem. Ziemie te traktowane były jako jedna z kolebek pogaństwa, co zostało odnotowane w Geografii Bawarskiej w IX wieku. Mimo późniejszej chrystianizacji mieszkańcy Mazowsza dalszego, podobnie jak całego Mazowsza, odczuwali przez wieki swoją odrębność kulturową od plemion wielkopolskich i małopolskich. Jako wschodnia część Mazowsza Mazowsze dalsze pozostawało pod wpływem osadnictwa i kultury wschodniej, ale jednocześnie bardziej niż Mazowsze bliższe narażone było na najazdy Litwinów, Jadźwingów i Prusów. Nie ominęły go także wojska sprowadzonego w 1226 roku na sąsiednią ziemię chełmińską Zakonu Krzyżackiego. Ciągłe najazdy i konieczność stawiania oporu znacznie zahamowały rozwój gospodarczy tych ziem. Do słabej sytuacji dokładały się jeszcze pożary i epidemie, ciągle nękające mieszkańców Mazowsza. Inkorporacja do Korony, a więc zmiana stosunków politycznych nastąpiła dopiero w XVI wieku. Wieki XIV-XVI to najbardziej pomyślny okres dla rozwoju całego Mazowsza, na gospodarczy sukces Ciechanowa wpływ miała również królowa Bona, która otrzymała miasto jako swoje wiano ślubne. Podobnie jak w przypadku całego Mazowsza, a właściwie całego kraju, potop szwedzki przyniósł upadek miast i wsi Mazowsza dalszego. Z upadku gospodarczego udało im się wydzwignąć dopiero w drugiej połowie XVIII wieku. Okres zaborów zahamował jednak możliwości rozwoju, po III rozbiórce Polski Ciechanów został zdegradowany do roli jednego z miast powiatu przasnyskiego. Dodatkowym ciosem dla ziem mazowieckich były powstania. O ich wybuch była oskarżana przede wszystkim szlachta, której na Mazowszu mieszkało wyjątkowo dużo. Ziemie mazowieckie zamieszkiwała przede wszystkim szlachta uboga, która po upadku powstania 1830 i 1863 roku szykanowana była konfiskatą majątków, zsyłkami na Syberię, wysokimi grzywnami, co powodowało pogorszenie sytuacji polskiej wsi. Dodatkowy czynnik stanowiło nieprzygotowanie polskich chłopów do uwłaszczenia. Mimo iż zyskali oni wolność osobistą, nadal byli zależni od swoich panów. Pewna poprawa sytuacji Mazowsza nastąpiła w momencie skoku cywilizacyjnego, który miał miejsce w II połowie XIX wieku.

Fotografie: Halina Karaś oraz Joanna Karłowicz-Budzik i Dariusz Budzik